

Mészöly Gyula
1910—1974

Úgy ment el közülünk, amilyen az egyénisége volt, csendben, visszavonultan vívta meg élete utolsó és reménytelen harcát a gyilkos kórral.

Az emberi nagyság tettekben, azok eredményeiben, s nem utolsósorban az emberek, munkatársak, elvtársak szeretetében realizálódik. Mészöly Gyula élete mindkét vonatkozásában gazdag élet volt.

1910-ben született. A Kertészeti Főiskola elvégzése és gyakornoki éveit után 1936-ban hívják meg, mint kiváló szakembert Bajára, a kertészeti középiskolához tanárnak. Innen mint gazdasági tanár 1940-ben kerül Kecskemétre a Gazdasági Szaktanítóképző Intézethez, s ez időtől fogva élete összefügg az itteni táj és a benne élő emberek életével.

A tanári működés mellett itt kezd el foglalkozni a zöldségtermesztés megoldatlan kérdéseivel kísérleti szinten. Felismeri, hogy e mezőgazdasági táj gyenge talajviszonyai miatti szegénységéből elsősorban a sűrű népesség munkája által meghonosítható kultúrák, így a szőlő- és gyümölcsstermesztésen kívül az *intenzív zöldségtermesztés* útján haladhat a felemelkedés felé. Ezért a témakör problémáinak a táj termesztési viszonyaiba illeszthető megoldásai foglalkoztatják, ezt választja élethivatásául.

Fajtaösszehasonlító és termesztési kísérletei eredményeit közlésezi. Munkájára felfigyel a mezőgazdasági kormányzat és már 1943-ban megbízza, hogy Kecskeméten szervezze meg a Kertészeti Kísérleti Telepet. A Kísérleti Telepen paradicsom nemesítési és termesztési kísérleteket folytat, s megveti az alapját annak a munkának, mely a magyar konzervparadicsom és csemegeparadicsom fajtákat eredményezte és végeredményben a Kecskeméti paradicsom fajtákat Európa-szerte híressé tette.

A Kertészeti Kísérleti Telepből, melyet a kecskeméti köznyelv hamarosan csak „Mészöly-telep”-nek nevez, fejlődött ki 1950-ben a Kísérleti Gazdaság, 1955-ben a Duna-Tiszaközi Mezőgazdasági Kísérleti Intézet és végül 1968-ban a mai nagy Zöldségtermesztési Kutatóintézet. Mindez elsősorban Mészöly Gyula tudásának, szorgalmának, téma- és emberszeretetének köszönhető.

Munkájának eredményeit mindig megosztja munkatársaival, annak ellenére hogy a paradicsom kutatás terén nincs olyan eredménye az Intézetnek, mely nem Mészöly kutatói gondolatgazdagságának és szorgalmának köszönhetné létrejöttét. A tiszta lelkű ember meggyőződésével vallja tudományos életrajzában, hogy „Munkatársaimmal közösen végzett munkánk eredménye az utóbbi évtizedben bontakozhatott ki”.

Európában első ízben sikerül Mészöly Gyulának 1956-ban a kultúrparadicsom és vad rokonfaja a *Lycopersicon peruvianum* keresztezésével életképes fajhibridet előállítani, mely hibridet később más *Lycopersicon* fajjal továbbkeresztelve összetett fajhibridet nyert. Ez az eredmény, mint a betegségellenállóság öröklési forrása, nagy jelentőségű kiindulási alapját képezte a nemesítő munkának. E fajhibridek felhasználásával előállított új paradicsom fajták kitűnnek dohánymozzaik vírus és egyes gombabetegségek (*Alternaria* és *Septoria* sp.) elleni rezisztenciáikkal. A kiváló, különböző érési idejű paradicsom fajtákon kívül előállít korai, export célokra alkalmas, egyszínű, ún. „zöldtalp”-mentes paradicsom fajtákat; elsőnek fedezi fel az ún. „determinált” törpe típusokat és teszi azokat termőképessé. Gépi szedésre alkalmas, egyszerre érő, könnyen „lerázható” fajtákat állít elő. Korszerű paradicsommag előkészítő üzemet állít fel, mely az ország teljes vetőmagszükségletét biztosítja. — A legutóbbi időig 15 új, nemesített paradicsom fajta fémjelzi munkásságát.

Résztvesz a megye és az ország közéletében, magáénak érzi városa, megyéje és hazája gondjait. Különösen sok gondot fordít azokra a szegény, rossz termelési viszonyok között gazdálkodó községekre Bács-Kiskun megyében, melyeknek majd két évtizeden át, haláláig országgyűlési képviselője. Foglalkozik e községek szociális, kulturális és fejlesztési problémáival, a termelési kérdéseken túlmenően. Jóleső örömmel nyugtázza e munka eredményeképpen: „...szocialista rendszerünkben ezen, felszabadulás előtt elhanyagolt községeink is, évről évre gyarapodva észrevehetően fejlődnek”.

A Magyar Szocialista Munkáspárt és országunk kormánya, éppúgy, mint

a helyi politikai és társadalmi szervek elismeréssel adóznak önfeláldozó munkája eredményeiért. Két munkaéremrend kitüntetés (1954, 1958), a Kossuth-díj (1956), Entz Ferenc-emlékérem, Fleischmann Rudolf-emlékérem fejezik ki a párt és a kormányzat elismerését.

Tudományos munkájának eredményeit zöldségtermesztési új módszerei és paradicsomfajtái fémjelzik, mely eredményekről a paradicsom növénygenetikáját és élettanát is beleértve, számos tudományos és népszerűsítő közleménye jelent meg magyar és külföldi lapokban. Elvitathatatlan tudományos érdeme, hogy a paradicsom nemesítés modern iskoláját alapította meg Kecskeméten, melyet tanítványai sikerrel fejleszthetnek tovább. Ez a munka Magyarország számára kulshelyzetet termetett, mert — külföldi nemesítői körök meglepetésére — országunk a nagy holland és bolgár paradicsom nemesítő országokkal egyenrangú, sőt azokat némely tekintetben túlszárnyaló eredményeket mutatott fel.

Mészöly Gyula nemesítési alapkutatási eredményei, főleg a fajhibridizáció, a paradicsom hibridek előállítására és az új paradicsomfajták minőségi és rezisztencia tulajdonságainak növelése terén tették lehetővé azt, hogy ezek az eredmények megszülessenek.

Nagy értékű nemesítés-kutatási eredményei alapján választották meg a Magyar Tudományos Akadémia Növény-nemesítő Bizottsága elnökévé, mely tisztségében eredményesen szervezte meg az egyik legjobb magyar agrárkutató együttest!

Mészöly Gyula tudományos munkásságát elismerte a Tudományos Minősítő Bizottság, 1953-ban a tudományok kandidátusa és 1964-ben a tudományok doktora fokozatok odaítélésével és a Magyar Tudományos Akadémia, amidőn 1967-ben levelező tagjává és 1973-ban rendes tagjává választotta.

Életútját az embertársaiért, hazájáért, családjáért való szeretet és önfeláldozó munka jellemzi. Nekem, s ezt büszkén hangsúlyozom; a jóbarátnak, nehéz Róla szólnom a meghatottság, a baráti szeretet túlaradó érzése nélkül. Sokan búcsúztatták és állították példaképnek alakját méltó és szép szavakkal koporsójánál, tudományos, politikai és egyéb testületekben, mindannyiszor ígérve a soha el nem múló emlékezést. Ezeket a tisztelet szülte szavakat csak egy kívánsággal egészítem ki: vajha az utánunk következő nemzedék mai fiataljai példaképnek választanák *Mészöly Gyula* életét, melynek egy fő alapelve volt: *érző embernek lenni és maradni minden körülmények között.*

Ez lenne a legszebb ajándék a hazájáért, családjáért és hivatásáért mindent áldozó Mészöly Gyula emlékének.

Jánossy Andor